

Sygn. akt V CZ 85/18

## POSTANOWIENIE

Dnia 13 grudnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący)

SSN Władysław Pawlak (sprawozdawca)

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa A. K. i P. K.  
przeciwko (...) Bank S.A. w W.  
o ustalenie i zapłatę,  
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym  
w Izbie Cywilnej w dniu 13 grudnia 2018 r.,  
zażalenia pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)  
z dnia 24 sierpnia 2018 r., sygn. akt I ACa (...),

**oddala zażalenie i pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach  
postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym  
postępowanie w sprawie.**

### UZASADNIENIE

Powodowie A. K. i P. K. w pozwie skierowanym przeciwko (...) Bank S.A. w W. domagali się ustalenia nieważności umowy kredytu hipotecznego z dnia 29 czerwca 2007 r. w kwocie 339 497,69 zł, nominowanego do waluty CHF, udzielonego im na sfinansowanie zakupu i remontu lokalu mieszkalnego położonego w S. przy ul. S. oraz zasądzenia kwoty 73 000 zł z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia. Nieważności umowy kredytu upatrywali w zamieszczeniu w niej postanowień o waloryzacji kwoty kredytu według kursu franka szwajcarskiego. Powodowie zgłosili też, jako ewentualne, żądanie: ustalenia

nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z tej umowy odnośnie do obowiązku zapłaty na rzecz strony pozwanej kwoty kapitału większej niż 339 497,69 zł oraz w zakresie uprawnienia pozwanego do wyliczenia raty kredytu w oparciu o kurs sprzedaży franka szwajcarskiego obowiązujący u pozwanego, kurs NBP albo w oparciu o jakikolwiek inny pozaumowny kurs franka szwajcarskiego; ustalenia, że na podstawie tej umowy pozwany ma do powodów roszczenie o zapłatę odsetek umownych liczonych od kwot faktycznie im wypłaconych, a nie od kwot nominowanych umownie kursem franka szwajcarskiego.

Po złożeniu przez pozwanego Bank odpowiedzi na pozew, w której domagał się oddalenia w całości powództwa oraz po replikach stron, Sąd Okręgowy w W., powołując się na art. 148<sup>1</sup> § 1 k.p.c., stwierdził, że charakter sprawy nie wymaga przeprowadzenia rozprawy i wyrokiem z dnia 15 grudnia 2017 r., wydanym na posiedzeniu niejawnym, oddalił powództwo. Ustalenia faktyczne poczynił na podstawie twierdzeń stron i dołączonych do pism procesowych dokumentów. Uznał za zbędne prowadzenie postępowania dowodowego obejmującego osobowe źródła zgłoszone przez obie strony oraz w zakresie wniosku powodów o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu bankowości i finansów na okoliczność ustalenia, czy kwoty rat kredytu, wpłacone przez nich do chwili sporządzenia opinii, przewyższają i o ile sumę wymagalnych rat kredytu.

W ocenie Sądu pierwszej instancji łącząca strony umowa kredytu nie jest dotknięta nieważnością z uwagi na zamieszczone w niej postanowienia dotyczące przeliczenia waluty kredytu. Kwota kredytu denominowanego w CHF została określona według kursu kupna obowiązującego w pozwanym Banku w dniu uruchomienia środków z kredytu. Z kolei spłata rat kredytowych miała być dokonywana w złotych polskich po uprzednim przeliczeniu rat kapitałowo-odsetkowych według kursu sprzedaży CHF ogłoszonego przez NBP na dzień przed dniem spłaty. Wprawdzie ryzyko zmiany kursów walutowych na przestrzeni okresu, na jaki umowa została zawarta (30 lat), mogło powodować, iż kredytodawca uzyska wyższą sumę wyrażoną w złotych, ale mechanizm ten może działać także w drugą stronę. Przeliczenie kredytu wyrażonego nominalnie w złotych polskich, według oznaczonego kursu waluty obcej, jest dopuszczalne i zgodne z art. 358<sup>1</sup> § 2 k.c., aczkolwiek, na co zwraca uwagę Sąd, regulacje dotyczące kredytu nominowanego

lub indeksowanego do waluty obcej zostały wprowadzone do prawa bankowego z dniem 26 sierpnia 2011 r.; jednak przed tą datą było to dopuszczalne w ramach swobody umów. Nawet gdyby założyć, że powodowie przy zawarciu umowy nie posiadali informacji dotyczących ustalania kursów CHF, czy też ryzyka zmiany kursów, to nie można przypisać im niewiedzy co do tego, że kwota udzielonego im kredytu jest nominowana do tej waluty.

Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że dokonywanie przeliczeń kwoty kredytu według kursu ustalonego przez pozwany Bank może być poczytywane za niedozwolone postanowienie umowne, sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszające interesy kredytobiorcy, bowiem kurs zakupu i sprzedaży ustalany jest przez Bank, który nie wskazał w umowie kredytu ani w jej ogólnych warunkach metody wyliczania tych kursów poddającej się weryfikacji. Z tego jednak względu nie mogło być uzasadnione żądanie ustalenia nieważności umowy kredytu w całości. Powodowie nie zaproponowali żadnego rozwiązania odnośnie do zastosowania określonego kursu CHF, lecz opierając się na załączonej do pozwu prywatnej opinii, wskazywali na konieczność rozliczenia kredytu bez uwzględnienia waloryzacji kursem CHF, czyli potraktowania tego kredytu jako złotowego, ale przy wykorzystaniu stopy odsetek LIBOR 3M, stosownej dla kredytów nominowanych do waluty obcej.

Oddalając powództwo w zakresie roszczenia o zapłatę, Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że nie zostało ono przez powodów należycie wykazane, ani też nie sprecyzowali kwoty. Natomiast żądania ewentualne oddalił ze względu na wadliwość konstrukcyjne i merytoryczne.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny w (...) uchylił wyrok Sądowi Okręgowemu i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Sąd drugiej instancji uznał, że Sąd pierwszej instancji bezzasadnie zastosował art. 148<sup>1</sup> § 1 k.p.c. Poza tym, Sąd Okręgowy jest niekonsekwentny, gdyż oddalił powództwo w całości, pomimo uznania, że w umowie zostały zamieszczone klauzule niedozwolone w rozumieniu art. 385<sup>1</sup> § 1 k.c., polegające na posługiwaniu się przez Bank różnymi kursami. Z tego też względu Sąd drugiej instancji uznał za zasadny zarzut pominięcia przez Sąd pierwszej instancji wnioskowanego przez powodów dowodu z

opinii biegłego sądowego na okoliczność wyliczenia ich ewentualnych roszczeń. Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia wskazał przepis art. 386 § 4 k.p.c.

W zażaleniu strona pozwana domagała się uchylenia wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) w całości i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Zarzuciła naruszenie prawa procesowego, tj. art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 148<sup>1</sup> § 3 k.p.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie; art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 386 § 4 k.p.c. przez niewskazanie, która z dwóch przesłanek przewidzianych w art. 386 § 4 k.p.c., została wzięta pod uwagę przy uchyleniu wyroku sądu pierwszej instancji; art. 148<sup>1</sup> § 3 k.p.c. przez uznanie, że wniosek o przeprowadzenie rozprawy podczas nieobecności powodów zawiera w sobie również wniosek o przeprowadzenie rozprawy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W postępowaniu wywołanym zażaleniem strony, skierowanym na podstawie art. 394<sup>1</sup> § 1<sup>1</sup> k.p.c. przeciwko uchyleniu przez sąd drugiej instancji orzeczenia sądu pierwszej instancji i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania, ocenie podlega jedynie prawidłowość zakwalifikowania przez sąd odwoławczy określonej sytuacji procesowej, jako odpowiadającej powołanej przez ten sąd podstawie orzeczenia kasatoryjnego. Ocena ta nie obejmuje natomiast zarówno merytorycznego stanowiska prawnego sądu drugiej instancji, jak i prawidłowości zastosowania przepisów prawa procesowego, które nie odnoszą się do kwalifikacji powstałej sytuacji procesowej w kontekście przesłanek z art. 386 § 4 k.p.c. Oznacza to, że Sąd Najwyższy sprawdza jedynie, czy rzeczywiście doszło do nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy, albo czy wydanie orzeczenia wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2013 r., II CZ 79/13, nie publ., z dnia 24 stycznia 2014 r., V CZ 87/13, nie publ., z dnia 22 lipca 2015 r. I UZ 6/15, nie publ.). Wszelkie inne wady, dotyczące naruszeń prawa materialnego czy też procesowego (poza nieważnością postępowania - art. 386 § 2 k.p.c., którą sąd drugiej instancji uwzględnia z urzędu - art. 378 § 1 k.p.c.), nie uzasadniają uchylenia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd drugiej instancji wskazał art. 386 § 4 k.p.c., jako podstawę prawną kasatoryjnego orzeczenia, a do takiej kwalifikacji doprowadziło uznanie, że Sąd pierwszej instancji nie mógł wydać wyroku na posiedzeniu niejawnym, bowiem wniosek powodów o przeprowadzenie rozprawy podczas ich nieobecności zawierał w sobie również wniosek o przeprowadzenie rozprawy w rozumieniu art. 148<sup>1</sup> § 3 k.p.c. Poza tym, Sąd pierwszej instancji błędnie uznał, że w sytuacji, gdy powodowie żądali ustalenia nieważności umowy kredytu w całości, nie jest możliwe uwzględnienie roszczenia co do części, a to z kolei uzasadniało przeprowadzenie wnioskowanego przez powodów dowodu z opinii biegłego w celu dokonania stosownych wyliczeń wysokości ich roszczeń.

W uzasadnieniu Sąd Apelacyjny nie konkretyzuje przyczyny z art. 386 § 4 k.p.c. uzasadniającej wydanie kasatoryjnego wyroku, tj. z powodu nierozpoznania istoty sprawy czy też z uwagi na konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Jednakże pomimo tego braku rozstrzygnięcie poddaje się kontroli w ramach zażalenia do Sądu Najwyższego. Przede wszystkim bowiem powołane w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia okoliczności dają podstawę do dokonania prawidłowej kwalifikacji kasatoryjnego orzeczenia. Sąd Apelacyjny stwierdził, że Sąd Okręgowy bezzasadnie rozpoznał sprawę na posiedzeniu niejawnym. W tym miejscu należy zauważyć, że wydanie wyroku przez Sąd pierwszej instancji z naruszeniem art. 148<sup>1</sup> § 3 k.p.c. skutkuje pozbawieniem strony możliwości obrony praw, a w konsekwencji powoduje nieważność postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c.

Zgodnie z art. 148<sup>1</sup> § 1 i 3 k.p.c., sąd może rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnym, gdy pozwany uznał powództwo, lub gdy po złożeniu przez strony pism procesowych i dokumentów, w tym również po wniesieniu zarzutów lub sprzeciwu od nakazu zapłaty albo sprzeciwu od wyroku zaocznego, sąd uzna - mając na względzie całokształt przytoczonych twierdzeń i zgłoszonych wniosków dowodowych - że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne; rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym jest niedopuszczalne, jeżeli strona w pierwszym piśmie procesowym złożyła wniosek o przeprowadzenie rozprawy, chyba że pozwany uznał powództwo.

W pozwie powodowie zawarli wniosek o przeprowadzenia rozprawy również w razie ich nieobecności. Użycie w tym wypadku słowa „również” nie pozostawia wątpliwości, że powodowie domagali się rozpoznania sprawy na rozprawie. Niezależnie od tego, należy podnieść, że Sąd rozpoznając sprawę na posiedzeniu niejawnym i wydając postanowienia dowodowe, stosownie do art. 148<sup>1</sup> § 2 k.p.c., w razie oddalenia niektórych wniosków dowodowych, powinien przed wydaniem wyroku na posiedzeniu niejawnym doręczyć stronom odpis tego postanowienia w celu umożliwienia stronie, której wnioski dowodowe zostały oddalone, wypowiedzenia się, zgodnie z art. 224 § 1 *in fine* k.p.c. W przeciwnym razie dochodzi do nieważności postępowania również na podstawie art. 379 pkt 5 k.p.c. przez pozbawienie strony, której wnioski dowodowe zostały oddalone i w efekcie zapadł niekorzystny dla niej wyrok, możliwości obrony praw. Pominięcie dowodu może mieć miejsce jedynie wówczas, gdy okoliczności faktyczne zostały wyjaśnione zgodnie z twierdzeniami strony wnioskującej o przeprowadzenie określonego dowodu (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26 września 1966 r., II CR 314/66, OSNCP 1967, nr 2, poz. 39 i z dnia 27 czerwca 2014 r., I CSK 497/13, nie publ.). Przepis art. 148<sup>1</sup> k.p.c. nie wyłącza uprawnień stron, określonych w powołanym art. 224 § 1 *in fine* k.p.c. W rozpoznawanej sprawie, Sąd pierwszej instancji postanowienie dowodowe, w którym oddalił część wniosków dowodowych powodów, wydał tuż przed wyrokiem, którym powództwo zostało oddalone w całości.

W tej sytuacji uznać należało, że przytoczona w pierwszej kolejności przez Sąd drugiej instancji okoliczność na uzasadnienie kasatoryjnego orzeczenia podpada pod art. 386 § 2 k.p.c. Pomimo zatem błędnego uzasadnienia w zakresie podstawy prawnej rozstrzygnięcia, zaskarżone orzeczenie odpowiada prawu.

W tym stanie rzeczy, Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398<sup>14</sup> k.p.c. w zw. z art. 394<sup>1</sup> § 3 k.p.c.

jw